КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Рэктар
________________ А.І.Жук
« 17 » 04 2024 г.
Рэгістрацыйны № УД-174/2024/вуч.

ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ КРАІНАЗНАЎСТВА

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура

2024 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове Адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 1-02 03 01-2021 (20.04.2022, №85), вучэбнага плану спецыяльнасці 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура (15.07.2021, №048 – 2021/у; 23.06.2022, №133 – 2022/у)

СКЛАДАЛЬНІК:
Т.П.Хоміч, дацэнт кафедры беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
А.С.Гурская, дацэнт кафедры міжкультурнай камунікацыі ўстановы адукацыі «Інстытут сучасных ведаў імя А.М. Шырокага», кандыдат філалагічных навук, дацэнт;
В.В.Урбан, дацэнт кафедры моваведаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА:
Дырэктар
ДУА «Гімназія № 43 г. Мінска» М.Ф.Каваноўская

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
Кафедрай беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 8 от 25.03.2024 г.)

Загадчык кафедры ____________ І.М.Мішчанчук

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 6 ад 16.04. 2024 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджаючых яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзела БДПУ ____________ Я.В.Ціханава

Дырэктар бібліятэкі ____________ Н.П.Сяткоўская

Сканировано с CamScanner

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з патрабаваннямі Адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі АСВА 1-02 03 01 – 2021 для спецыяльнасці 1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура.

Мастацкае слова заўсёды трывае гістарычную, духоўную і матэрыяльную сувязь з пэўнай краінай. Нацыянальная літаратура – гэта своеасаблівае люстэрка жыцця і працы, гаспадарчай дзейнасці, грамадскага і культурнага развіцця народа, адлюстраванне яго жыццёвага вопыту, самапазнання і светаўспрымання, асаблівасцей мыслення і псіхікі, маральна-этычных і эстэтычных нормаў. Літаратура дапамагае зведаць краіну, а краіна, яе нацыянальна-культурны код, спрыяе, у сваю чаргу, пазнанню літаратуры і тых, хто стварае яе – пісьменнікаў.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны «Літаратуразнаўчае краіназнаўства», якая з’яўляецца дапаможнай у сістэме літаратуразнаўчых дысцыплін, выступаюць дыялектычныя ўзаемасувязі беларускай літаратуры з духоўнай і матэрыяльнай прасторай (тэрыторыяй) пэўнага рэгіёна і краіны ў цэлым.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – фарміраванне і пашырэнне ведаў пра беларускі літаратурны працэс у краіназнаўчых аспектах (з улікам нацыянальна-гістарычных асаблівасцей культуры рэгіёнаў і краіны ў цэлым).

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

– даць студэнтам веды ў галіне гісторыі літаратуразнаўчага краіназнаўства і краязнаўства ў Беларусі;

– сфарміраваць разуменне перспетыўнасці краіназнаўчых ведаў у асэнсаванні літаратурных з’яў і літаратурнага працэсу;

– прадставіць навукова-абгрунтаваны падыход да рэгіянальнага прынцыпу ў літаратуразнаўчым аналізе мастацкага твора і вывучэнні літаратуры ў цэлым;

– навучыць арыентавацца ў свеце беларускай літаратуры ў суадносінах з культурна-гістарычнай сітуацыяй, рэгіянальным фактарам;

– пазнаёміць будучых настаўнікаў-славеснікаў з педагагічнымі і выхаваўчымі магчымасцямі літаратурна-краязнаўчай працы;

– выпрацаваць асобныя навыкі практычнай дзейнасці ў галіне літаратурнага краязнаўства.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста, сувязі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі.

Згодна з вучэбнымі планамі па спецыяльнасці 1–02 03 01 «Беларуская мова і літаратура» вучэбная дысцыпліна «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» ўваходзіць у кампанент установы вышэйшай адукацыі і з’яўляецца часткай модуля «Дапаможныя аспекты літаратуразнаўства», узаемадзейнічае з дысцыплінай «Літаратуразнаўчы аналіз мастацкага тэксту», дапаўняе і

паглыбляе ўменні і навыкі атрыманыя ў межах вучэбных дысцыплін «Уводзіны ў літаратуразнаўства», «Вусная народная творчасць», а таксама дысцыплін модулей «Гісторыя беларускай літаратуры», якія ўваходзяць у дзяржаўны кампанент.

Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў спецыялізаванай кампетэнцыі СК-11: Аналізаваць мастацкі твор у суадносінах з культурна-гістарычнымі ўмовамі яго стварэння.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***ведаць:***

– гісторыю і сучасны стан літаратурнага краіназнаўства і краязнаўства ў Беларусі;

– сутнасць і асновы рэгіянальнага прынцыпу ў літаратуразнаўчым аналізе;

– рэгіянальныя асаблівасці ў творах беларускіх пісьменнікаў-класікаў і пісьменнікаў-землякоў;

– віды літаратурна-краіна- і краязнаўчых выданняў;

– асноўныя літаратурныя музеі Беларусі і рэгіёна, дакументальны і прадметны матэрыял музея асобнай мясцовасці;

– галоўныя культурна-асветніцкія цэнтры Беларусі і рэгіёна, іх функцыі і ролю ў арганізацыі і правядзенні краязнаўчых мерапрыемстваў;

– агульныя метады і прыёмы вядзення краязнаўчай работы.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***умець:***

– ідэнтыфікаваць краіназнаўчыя і краязнаўчыя выданні ў шэрагу літаратуразнаўчых;

– аналізаваць мастацкія творы беларускіх пісьменнікаў у аспекце рэгіянальных традыцый;

– навукова і адэкватна ўспрымаць асаблівасці, значэнне і месца рэгіянальнай літаратуры ў нацыянальным літаратурным працэсе;

– збіраць і сістэматызаваць краязнаўчы матэрыял.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен ***валодаць:***

– навыкамі крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі мастацкага твора;

– адпаведным паняційным і тэрміналагічным апаратам;

– уменнем апрацоўкі сабранага матэрыялу.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

Па кожнай вучэбнай тэме ў адпаведнасці з яе мэтамі і задачамі па фарміраванні і развіцці ў студэнтаў канкрэтных кампетэнцый выкладчык (кафедра) праектуе і рэалізуе канкрэтныя педагагічныя тэхналогіі.

Асноўнымі тэхналогіямі навучання з’яўляюцца: праблемнае навучанне (праблемнае выкладанне, пошукавы метад, практычная творчасць); камунікатыўныя тэхналогіі, заснаваныя на актыўных формах і метадах навучання (дыскусія, прэзентацыя, работа ў групах); асобасна арыентаваная тэхналогія. Рэкамендаваныя метады і прыёмы навучання: тлумачэнне, эмпірычная гутарка, пошукавая, даследчыцкая дзейнасць, выступленні з дакладамі і паведамленнямі і інш.

Агульная колькасць гадзін, колькасць аўдыторных гадзін, форма атрымання вышэйшай адукацыі, размеркаванне аўдыторных гадзін, формы прамежкавай атэстацыі. Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Літаратурнае краязнаўства» на 4 курсе ў 7 семестры разлічана на 96 гадзін. З іх 42 аўдыторныя гадзіны: 20 лекцыйных і 22 гадзіны практычных заняткаў. На самастойную работу студэнтаў адведзена 54 гадзіны. Форма адукацыі – дзённая. Форма прамежкавай атэстацыі – залік.

Курс	Семестр	Усяго	Лекцыі	Практычныя	Самастойная работа студэнтаў	Форма прамежкавай атэстацыі
IV	VII	96	20	22	54	Залік

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАГА КРАІНАЗНАЎСТВА

1.1 Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства

1.1.1 Краіназнаўства як навука і вучэбны прадмет. Паняцці краіназнаўства і беларусазнаўства. Аб’ект і прадмет агульнага краіназнаўства. Комплекснае і галіновае (гістарычнае, літаратуразнаўчае, лінгвістычнае, этнаграфічнае, геаграфічнае, прыродазнаўчае) краіназнаўства. Літаратуразнаўчае краіназнаўства як галіна агульнага краіназнаўства. Месца ў сістэме іншых дапаможных дысцыплін літаратуразнаўства. Краіназнаўчы кампанент пры вывучэнні мастацкай літаратуры.

1.1.2 Суадносіны літаратуразнаўчага краіназнаўства і літаратурнага краязнаўства. Напрамкі сучаснага літаратурнага краязнаўства (навуковае, школьнае). Аб’екты літаратурнага краязнаўства. Творчасць пісьменніка як аб’ект літаратурнага краязнаўства. Рэгіянальны кампанент пры вывучэнні літаратуры. Гісторыка-культурныя рэгіёны Беларусі (Цэнтральная Беларусь, Паазер’е, Падняпроўе, Палессе, Панямонне). Паняцце «край». Сучасны адміністрацыйны падзел Рэспублікі Беларусь.

1.2 Гісторыя станаўлення і развіцця беларусазнаўства, агульнага і літаратурнага краязнаўства ў Беларусі

1.2.1 Вытокі краязнаўства. Першыя спробы вывучэння краю ў эпоху Сярэднявечча. Пачатак навуковага асэнсавання значнасці краязнаўчых даследаванняў пад уплывам ідэй Адраджэння. Ф. Скарына аб родным краі. Збіральніцкая дзейнасць Радзівілаў, Сапегаў, Храптовічаў, Агінскіх. Вывучэнне духоўнай і матэрыяльнай культуры асобных мясцовасцей Беларусі Я. Ласіцкім і С. Рысінскім.

Краіназнаўства і краязнаўства ў XIX ст. Першыя краязнаўчыя таварыствы на тэрыторыі Беларусі. Краязнаўчыя і літаратуразнаўчыя нарысы У. Сыракомлі, В. Каратынскага. Уклад Я. Карскага ў развіццё беларусазнаўства. Значэнне дзейнасці газеты “Наша ніва” ў зараджэнні краіназнаўства і краязнаўства. Роля чытанак для школы Цёткі, Якуба Коласа, В. Ластоўскага і Я. Лёсіка ў станаўленні школьнага краязнаўства.

Развіццё краязнаўчай працы ў 1920-я гады. Краязнаўства і палітыка беларусізацыі. Роля Інстытута беларускай культуры ў арганізацыі краязнаўчага руху. 1-я Усебеларуская краязнаўчая канферэнцыя (1924). 1-ы Усебеларускі краязнаўчы з’езд (1926). Роля часопісаў «Наш край» і «Асьвета». Актыўныя арганізатары і ўдзельнікі краязнаўчага руху: Я. Колас, З. Бядуля, М. Гарэцкі, Ц. Гартны, Б. Эпімах-Шыпіла, К. Крапіва, В. Самцэвіч, П. Самцэвіч. Роля М. Касяровіча ў папулярызацыі літаратурнага краязнаўства.

Згортванне краязнаўчай працы ў 1930-я гады, яго прычыны. Лёс знакамітых краязнаўцаў. Развіццё агульнага і літаратурнага краязнаўства ў пасляваенныя гады. Прыняцце закона «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і аб далейшым развіцці народнай адукацыі ў СССР» (1958) і яго роля ў паляпшэнні краязнаўчай працы ў школе.

Агульнае і літаратурнае краязнаўства на сучасным этапе. Першы Рэспубліканскі краязнаўчы форум Беларусі (2020). Пытанні літаратурнага краязнаўства на старонках часопіса «Роднае слова».

1.2.2 Партрэты вучоных-краязнаўцаў: В. Грыцкевіч, М. Ермаловіч, У. Калеснік, І. Казакова, В. Ліцвінка, В. Ляшук, А. Мальдзіс, У. Содаль, А. Фядсоік і інш. Настаўнікі-краязнаўцы.

1.2.3 Літаратурна-краіназнаўчыя выданні. Распаўсюджванне ведаў пра ўзаемадзеянне літаратуры з жыццём пэўнай мясцовасці або Беларусі ў цэлым. Шматтомныя серыі «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі» і інш. – асаблівасці выданняў. Мастацка-дакументальныя творы пра пісьменнікаў (С. Александровіча, Л. Арабей і інш.). Летапісы жыцця і творчасці беларускіх класікаў, зборнікі пісьменніцкіх аўтабіяграфій («Пяцьдзесят чатыры дарогі» (1963), «Пра час і пра сябе» (1966) і інш.). Літаратурнае краязнаўства ў беларускіх перыядычных выданнях.

1.3. Літаратурныя музеі як навукова-даследчыя і навукова-метадычныя цэнтры беларусазнаўства і краязнаўства

Значэнне і функцыі літаратурнага музея. Агляд дзяржаўных літаратурных музеяў на тэрыторыі сучаснай Беларусі (Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры). Заснаванне і адкрыццё музеяў, іх калекцыі. Навукова-даследчая праца супрацоўнікаў. Мінскія і раённыя філіялы музеяў (Маладзечанскі, Лагойскі, Сталбцоўскі і інш. р-ны).).

Філіялы, аддзелы, кампазіцыі пры гісторыка-краязнаўчых музеях, прысвечаныя пісьменнікам-землякам. Комплексныя музеі (Цэнтральны дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва Беларусі). Літаратурныя і літаратурна-краязнаўчыя музеі на грамадскіх пачатках.

Школьныя музеі. Збор, улік і захаванне матэрыялаў музея. Экспазіцыя школьнага літаратуразнаўчага музея. Экскурсія ў музеі. Выкарыстанне яго матэрыялаў у вучэбна-выхаваўчай працы школы.

2. ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ТВОР ЯК КРЫНІЦА НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ ІНФАРМАЦЫІ

2.1 Літаратурны рэгіяналізм як неад’емны кампанент нацыянальнай літаратуры

Асновы рэгіянальнага прынцыпу вывучэння літаратуры: вывучэнне жыцця і творчасці пісьменніка-земляка; вывучэнне мастацкай спадчыны

пісьменніка-класіка ў рэгіянальным аспекце; даследаванне літаратурнага жыцця ў рэгіёне; край ў мастацкай літаратуры і г. д. Беларускія літаратуразнаўцы пра рэгіяналізм (А. Бельскі, У. Гніламёдаў, М. Грынчык і інш.).

2.2 Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы

2.2.1 Брэстчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з'яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку ХХ стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект (прырода, помнікі, мова, людзі і інш.) у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб'яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў: помнікі, сядзібы-музеі, кватэры-музеі, хаты-музеі, назвы плошчаў, паркаў, вуліц, наданне імя пісьменніка культурна-асветным установам, установам адукацыі і г.д.

2.2.2 Гродзеншчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з'яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай

мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку XX стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў.

2.2.3 Віцебшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з’яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку XX стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў.

2.2.4 Магілёўшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з’яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку ХХ стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў: помнікі, сядзібы-музеі, кватэры-музеі, хаты-музеі, назвы плошчаў, паркаў, вуліц, наданне імя пісьменніка культурна-асветным установам, установам адукацыі і г.д.

2.2.5 Гомельшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з’яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку ХХ стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў

мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў.

2.2.6 Міншчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. Адметнасць вуснай народнай творчасці краю. Легенды, паданні, казкі, запісаныя на тэрыторыі краю і адлюстраванне ў іх гісторыі з’яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Назвы паселішчаў, звязаных з жыццём і дзейнасцю беларускіх пісьменнікаў. Рамёствы. Адметнасць мовы рэгіёна і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласці, раёна, горада, іншага населенага пункта. Літаратура эпохі Адраджэння і родны край. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку ХХ стагоддзя. Пісьменнікі-землякі ў час Вялікай Айчыннай вайны, іх творы аб родным краі. Рэгіянальная літаратура ў пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе. Беларускамоўныя і рускамоўныя пісьменнікі-землякі.

Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Прататыпы літаратурных герояў. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Іх радаводы.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў.

2.2.7 Літаратуразнаўчыя сцежкі беларускай сталіцы. Мінск у нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменнікаў. Літаратурныя назвы вуліц, помнікі і інш. Мінск у творах мастацкай літаратуры.

2.2.8 Літаратурныя мясціны/імёны/творы «малой» радзімы, іх месца і значэнне ў нацыянальным літаратурным працэсе. Літаратурная гісторыя і сучасны літаратурны ландшафт «малой» радзімы, іх месца і значэнне ў нацыянальным літаратурным працэсе. Узаемаадносіны пісьменнікаў-землякоў і роднага краю, услаўленне родных мясцін у творах. Культурныя і літаратурныя адметнасці краю.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ
(дзённая форма атрымання адукацыі)

		Колькасць аўдыторных гадзін		Самастойная работа студэнта	Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія заняткі)				
1	2	3	4	7	8	9	10
	Літаратуразнаўчае краіназнаўства	**20**	**22**	**54**			
1	**АГУЛЬНЫЯ ПЫТАННІ ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАГА КРАІНАЗНАЎСТВА**	**6**	**4**	**20**			
1.1	***Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства***	***2***		***4***			
1.1.1	1.Краіназнаўства як навука і вучэбны прадмет. 2. Паняцці краіназнаўства і беларусазнаўства. 3. Комплекснае і галіновае краіназнаўства. 4. Літаратуразнаўчае краіназнаўства як галіна агульнага краіназнаўства. 5. Краіназнаўчы кампанент пры вывучэнні мастацкай літаратуры.	1		2	Мультымедыйная прэзентацыя № 1. Карта Рэспублікі Беларусь	[1-А] [10-Д] [11-Д]	Экспрэс-апытанне
1.1.2	1. Суадносіны літаратуразнаўчага краіназнаўства і літаратурнага	1		2	Мультымедыйная	[1-А] [6-Д]	Экспрэс-апытанне

	краязнаўства. 2. Напрамкі сучаснага літаратурнага краязнаўства. 3. Аб'екты літаратурнага краязнаўства. 4. Рэгіянальны кампанент пры вывучэнні літаратуры. 5. Гісторыка-культурныя рэгіёны Беларусі. Паняцце «край».				прэзентацыя № 2. Адміністрацыйная карта Рэспублікі Беларусь	[8-Д] [10-Д] [11-Д]	
1.2	***Гісторыя станаўлення і развіцця беларусазнаўства, агульнага і літаратурнага краязнаўства ў Беларусі***	***4***	***2***	***8***			
1.2.1	1. Вытокі краязнаўства. 2. Развіццё беларусазнаўства і краязнаўства ў XIX ст. і пач. XX ст. 3. Краязнаўчы рух у 1920-я гг. 5. Краязнаўства на сучасным этапе.	4		4	Мультымедыйная прэзентацыя № 3	[1-А] [4-Д] [8-Д] [9-Д]	Тэсціраванне
1.2.2	Партрэты вучоных-краязнаўцаў: В.Грыцкевіч, М. Ермаловіч, У. Калеснік, І. Казакова, В. Ліцвінка, В. Ляшук, А. Мальдзіс, У. Содаль, А. Фядсоік і інш.		2		Кнігі, копіі артыкулаў вучоных-краязнаўцаў	[1-А] [9-Д]	Абарона рэфератаў
1.2.3	1. Літаратурна-краіназнаўчыя выданні. 2. Шматтомныя серыі, асаблівасці выданняў. 3. Мастацка-дакументальныя творы пра пісьменнікаў, летапісы жыцця і творчасці беларускіх класікаў, зборнікі пісьменніцкіх аўтабіяграфій. 4. Літаратурнае краязнаўства ў беларускіх перыядычных выданнях.			4	Кнігі серый «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі»	[11-Д]	Вуснае апытванне

1.3.	***Літаратурныя музеі як навукова-даследчыя і навукова-метадычныя цэнтры беларусазнаўства і краязнаўства***		***2***	***8***			
	1. Значэнне і функцыі літаратурнага музея. 2. Агляд дзяржаўных літаратурных музеяў на тэрыторыі сучаснай Беларусі Навукова-даследчая праца супрацоўнікаў. Мінскія і раённыя філіялы музеяў. 3. Філіялы, аддзелы, кампазіцыі пры гісторыка-краязнаўчых музеях, прысвечаныя пісьменнікам-землякам. 4. Комплексныя музеі. Літаратурныя і літаратурна-краязнаўчыя музеі на грамадскіх пачатках. 5. Школьныя музеі.		2	8	Мультымедыйная прэзентацыя № 4	[3-А] [3-Д] [11-Д]	Вуснае апытванне Індывідуальны адказ
2	**ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ ТВОР ЯК КРЫНІЦА НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНАЙ ІНФАРМАЦЫІ**	**14**	**18**	**34**			
2.1	***Літаратурны рэгіяналізм як неад'емны кампанент нацыянальнай літаратуры***	***2***		***4***			
	1. Асновы рэгіянальнага прынцыпу вывучэння літаратуры. 2. Беларускія літаратуразнаўцы пра рэгіяналізм.	2		4	Копіі артыкулаў літаратуразнаўцаў	[6-Д] [8-Д]	Вуснае апытванне
2.2	***Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы***	***12***	***18***	***30***			
2.2.1	1. Брэстчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі	2	2	6	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д]	Вуснае апытванне Тэсціраванне

	рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.					[2-Д] [6-Д] [7-Д]	
2.2.2	1. Гродзеншчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.	2	2	4	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Вуснае апытванне Тэсціраванне
2.2.3	1. Віцебшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.	2	2	4	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Дыскусія Тэсціраванне
2.2.4	1. Магілёўшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў	2	2		Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д]	Вуснае апытванне Тэсціраванне

	нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.					[7-Д]	
2.2.5	1. Гомельшчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.	2	2	4	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Вуснае апытванне Тэсціраванне
2.2.6	1. Міншчына літаратурная. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёна. 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальны аспект у творах мастацкай літаратуры. 4. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.	2	2	4	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Вуснае апытванне Індывідуальны адказ
2.2.7	1. Літаратуразнаўчыя сцежкі беларускай сталіцы. 2. Мінск у нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменнікаў і інш.		2	4	Тэксты мастацкіх твораў	[2-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Вуснае апытванне Абарона творчай работы

	4. Мінск у творах мастацкай літаратуры.						
2.2.8	Літаратурныя мясціны/імёны/творы «малой» радзімы, іх месца і значэнне ў нацыянальным літаратурным працэсе.		4	4	Карта Рэспублікі Беларусь	[1-А] [1-Д] [2-Д] [6-Д] [7-Д]	Абарона творчай работы
	Усяго гадзін	**20**	**22**	**54**			**Залік**

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная:

1. Корзюк, А. А. Краеведение Беларуси в вопросах и ответах : пособие / А. А. Корзюк. – Минск : Белорус. гос. пед. ун-т, 2021. – 84 с.
2. Объекты Всемирного наследия ЮНЕСКО в Беларуси : для учащихся учреждений общ. сред. образования / сост. Е. И. Галай. – Минск : Конкурс, 2022. – 48 с.
3. Праскаловіч, В. У. Методыка выкладання беларускай літаратуры. Практыкум : вучэб. – метад. дапам. для студэнтаў вузаў / В. У. Праскаловіч. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2023. – 167 с.

Дадатковая:

1. Гісторыя беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў : у 2 т. / рэдкал. : У. В. Гніламёдаў [і інш.]. –2-е выд., дапрац. – Мінск : Беларус. навука, 2007–2016. – 2 т.
2. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя : у 4 т. / рэдкал. : У. В. Гніламёдаў [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 1999–2015. – 4 т.
3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991) / А. А. Гужалоўскі. – Мінск : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 192 с.
4. Дзятко, Д. Яўхім Карскі: бацька навуковага беларусазнаўства / Д. Дзятко. – Мінск : Харвест. 2014. – 100 с.
5. Карлюкевіч, А. Краязнаўчы рэсурс у вывучэнні беларускай літаратуры / А. Карлюкевіч. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2015. – 295 с.
6. Карлюкевіч, А. Праз шкельца гісторыі : нарысы / А. Карлюкевіч. – Мінск : Звязда, 2023. – 238 с.
7. Кулажанка, Л. Літаратурныя мясціны Беларусі : краязнаўчы давед. : дапам. для настаўнікаў : у 3 кн. / Л. Я. Кулажанка, А. І. Мальдзіс, С. Б. Сачанка ; рэд. А. І. Мальдзіс. – Мінск : БелЭн, 2000. – Кн. 1 : Брэсцкая, Віцебская і Гомельская вобласці . – 286 с.
8. Лапцёнак, І. Б. Літаратурнае краязнаўства : вучэб.-метад. матэрыялы / І. Б. Лапцёнак. – Мінск : ІВЦ Мінфіна, 2017. – 43 с.
9. Ляшук, В. Я. Літаратурнае краязнаўства ў школе / В. Я. Ляшук. – Мінск : Выш. школа, 1991. – 150 с.
10. Русак, В. У. Краіназнаўства і краязнаўства : вучэб.-метад. дапам. / В. У. Русак. – Мінск : Беларус. дзярж. тэхн. ун-т, 2011. – 226 с.
11. Тэксталогія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метад. дапам. / В. П. Рагойша [і інш.] ; пад рэд. В. П. Рагойшы. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2015. – 231 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Рацыянальна арганізаваная і сістэматычная самастойная работа студэнтаў спрыяе авалоданню ведамі, развіццю пазнавальных сіл і творчых здольнасцей, пашырэнню прафесійнага кругагляду, самастойнаму аналізу праблемных пытанняў у галіне прафесійнай дзейнасці.

Для развіцця навыкаў самастойнай работы рэкамендуецца выкарыстанне: пісьмовых і вусных абагульненняў прачытанага матэрыялу; абагульнення назапашанай інфармацыі шляхам складання тэзісаў; сістэматызацыі і класіфікацыі матэрыялу, падрыхтаванага па выніках пошуку, збору і аналізу краязнаўчых крыніц; самастойна падрыхтаваных паведамленняў, мультымедыйных прэзентацый па выніках вывучэння і абагульнення прапанаванага матэрыялу; канспектавання апорных паняццяў і факталагічных звестак.

ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ І КАНТРОЛЬНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАЎ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

п/п	Назва тэмы	Колькасць гадзін на СРС	Заданні	Форма выканання
1.1	Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства	4	Пазнаёміцца з выданнямі, прапанаванымі ў спісе асноўнай літаратуры па дысцыпліне.	Вусная праверка атрыманых ведаў.
1.2	Гісторыя станаўлення і развіцця беларусазнаўства, агульнага і літаратурнага краязнаўства ў Беларусі	8	Вывучыць неабходныя па тэме гістарычныя факты, падзеі, прозвішчы. Пазнаёміцца на выбар з кнігамі серый «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі», зборнікамі біяграфій пісьменнікаў «Пяцьдзесят чатыры дарогі», «Пра час і пра сябе», «З росных сцяжын» і інш.	Вусная і пісьмовая праверкі атрыманых ведаў, тэсціраванне.
1.3	Літаратурныя музеі як навукова-даследчыя і навукова-метадычныя цэнтры беларусазнаўства і краязнаўства	8	Наведаць адзін з Дзяржаўных літаратурных музеяў і падрыхтаваць пісьмовую справаздачу адпаведна прапанаванаму плану.	Праверка пісьмовых справаздач, індывідуальная гутарка.
2.1	Літаратурны рэгіяналізм як неад’емны кампанент нацыянальнай літаратуры	4	Прачытаць артыкулы А. Бельскага «Рэгіянальны субстрат і яго роля ў стварэнні нацыянальнага вобраза свету: на матэрыяле беларускай паэзіі» (ч-с «Веснік Беларускага дзяржаўнага універсітэта”, серыя 4, 2001, № 1, с. 15–18) і М. Грынчыка «Рэгіянальныя традыцыі ў творчасці Я. Коласа 30-х гадоў» («Беларуская літаратура», вып. 13, Мінск, 1985, с. 57–66), занатаваць тэзісы.	Праверка чытацкіх дзённікаў.

2.2	Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы	30	Самастойна прачытаць шэраг фальклорных і літаратурных твораў, вывучыць навуковыя крыніцы неабходныя для падрыхтоўкі творчых работ і паведамленняў. Правесці рэкамендаваную выкладчыкам работу па вывучэнню літаратурна-краязнаўчых крыніц ў родных мясцінах.	Вусная праверка атрыманых ведаў. Праверка творчых работ.
	Усяго за VII семестр	**54**		

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

У якасці сродкаў дыягностыкі выніковасці навучання па вучэбнай дысцыпліне «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» прапануюцца наступныя:

- правядзенне вусных экспрэс-апытанняў па асобных тэмах;
- правядзенне тэсціравання;
- ацэньванне абароны творчых работ;
- індывідуальная гутарка са студэнтам;
- праверка пісьмовых заданняў

Рэкамендаваная формы выніковага кантролю – залік у пісьмовай форме (творчая работа).

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ

1. Краіназнаўства як комплекс навуковых дысцыплін і від дзейнасці.
2. Літаратуразнаўчае краіназнаўства як галіна агульнага краіназнаўства.
3. Краіназнаўчы кампанент пры вывучэнні літаратуры.
4. Мэты і задачы літаратурнага краязнаўства.
5. Аб’екты літаратурнага краязнаўства.
6. Напрамкі сучаснага літаратурнага краязнаўства.
7. Значэнне літаратуразнаўчага краіназнаўства і краязнаўства.
8. Фактары ўзнікнення і развіцця беларусазнаўства.
9. Уклад Я. Карскага ў станаўленне беларусазнаўства.
10. Вытокі краязнаўства: погляды і дзейнасць Ф. Скарыны і М. Гусоўскага.
11. Збіральніцкая дзейнасць Радзівілаў, Сапегаў, Храптовічаў, Агінскіх і інш.
12. Краязнаўчыя даследаванні Р. Падбярэскага, А. Рыпінскага, П. Шпілеўскага, А. Кіркора.
13. Беларусазнаўчы аспект творчасці А. Міцкевіча, Я. Чачота, Я. Баршчэўскага, У. Сыракомлі, В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Лучыны, Ф. Багушэвіча.
14. Роля газеты «Наша ніва» (1906–1915) ў развіцці краіна- і краязнаўства.
15. Роля чытанак Цёткі, Я. Коласа, В. Ластоўскага, Я. Лёсіка ў зараджэнні школьнага краязнаўства.
16. Краязнаўчая праца ў 20-я гг. ХХ ст.
17. Роля Інстытута беларускай культуры ў развіцці беларусазнаўства і арганізацыі краязнаўчага руху.
18. Краязнаўства ў 30-я гг. ХХ ст.
19. Развіццё літаратурнага краязнаўства пасля Вялікай Айчыннай вайны.
20. Літаратурнае краязнаўства на сучасным этапе.
21. Асаблівасці сучасных літаратурна-краязнаўчых выданняў.
22. Роля літаратурных музеяў у пашырэнні краязнаўчага фонду.
23. Школьны музей як форма краязнаўчай дзейнасці настаўніка.
24. Рэгіянальны прынцып вывучэння літаратуры. Гісторыка-культурныя рэгіёны Беларусі.
25. Пісьменнікі Брэстчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
26. Пісьменнікі Гродзеншчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
27. Пісьменнікі Віцебшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
28. Пісьменнікі Магілёўшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
29. Пісьменнікі Гомельшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
30. Пісьменнікі Міншчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
31. Рэгіянальны аспект у творах беларускай літаратуры. Аналіз мастацкіх твораў.
32. Вобраз роднага краю ў творах сучасных пісьменнікаў.
33. Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёнаў Беларусі.
34. Літаратурныя музеі рэгіёнаў Беларусі.
35. Рэгіянальныя мадыфікацыі сучаснага літаратурна-грамадскага жыцця.

ВІДЫ ТВОРЧЫХ РАБОТ ДЛЯ ЗАЛІКУ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

– Літаратурная карта роднага краю (горада, раёна).
– Літаратурны альбом «малой радзімы» (горада, раёна).
– Віртуальнае падарожжа па родных мясцінах.
– Эсэ «Вобраз «малой радзімы» ў творчасці паэтаў-землякоў».
– Анталогія твораў пісьменнікаў-землякоў.
– Эсэ «Фальклорны родны край (горад, раён)».
– Прэзентацыя «Ушанаванне памяці пісьменнікаў у маіх родных мясцінах».
– Літаратурная храналогія зямляцтва.
– Прэзентацыя «Сучаснае літаратурнае і культурнае жыццё майго раёна (горада)» і інш.

КРЫТЭРЫІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

10 (дзесяць) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне, а таксама па асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе межы;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні;

бездакорнае валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

выяўленая здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі;

поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне;

уменне вольна арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку, выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых дысцыплін;

творчая самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

9 (дзевяць) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

сістэматычная, актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

8 (восем) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны (метадамі комплекснага аналізу, тэхнікай інфармацыйных тэхналогій), уменне яго выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

7 (сем) балаў, залічана:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі (у тым ліку на замежнай мове), пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач;

вольнае валоданне тыпавымі рашэннямі ў рамках вучэбнай праграмы установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне, засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім аналітычную ацэнку;

самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў, залічана:

дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач;

здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыпавыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

актыўная самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў.

5 (пяць) балаў, залічана:

дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменны, лагічна правільны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні вучэбных і прафесійных задач;

здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыпавыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы ўстановы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім параўнальную ацэнку;

самастойная праца на практычных, лабараторных занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень культуры выканання заданняў.

4 (чатыры) балы, залічана:

дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічны выклад адказу на пытанні, уменне рабіць высновы без істотных памылак;

валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, уменне яго выкарыстоўваць пры вырашэнні стандартных (тыпавых) задач;

уменне пад кіраўніцтвам выкладчыка вырашаць стандартныя (тыпавыя) задачы;

уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне і даваць ім ацэнку;

праца пад кіраўніцтвам выкладчыка на практычных, лабараторных занятках, дапушчальны ўзровень культуры выканання заданняў.

3 (тры) балы, незалічана:

недастаткова поўны аб'ём ведаў у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выклад адказу на пытанні з істотнымі, лагічнымі памылкамі;

слабое валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, некампетэнтнасць пры вырашэнні стандартных (тыпавых) задач;

няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

2 (два) балы, незалічана:

фрагментарныя веды ў рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі;

веды асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай установы вышэйшай адукацыі па вучэбнай дысцыпліне;

няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію вучэбнай дысцыпліны, наяўнасць у адказе грубых, лагічных памылак;

пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў.

1 (адзін) бал, незалічана:

адсутнасць ведаў (і кампетэнцый) у рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі, адмова ад адказу, адсутнасць на атэстацыі без уважлівай прычыны.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
па вывучаемай дысцыпліне
з іншымі дысцыплінамі спецыяльнасці

Назва дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з дысцыплінай рабочай праграмы	Кафедра, якая забяспечвае вывучэнне гэтай дысцыпліны	Прапановы кафедры аб зменах у змесце рабочай праграмы	Прынятае рашэнне кафедрай, якая распрацавала рабочую праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
«Уводзіны ў літаратуразнаўства»	кафедра беларускай і зарубежнай літаратуры	Пры вывучэнні тэмы «Беларуская літаратура ў яе рэгіянальнай спецыфіцы» больш шырока карыстацца літаратуразнаўчай тэрміналогіяй.	25.03.2024 г. пратакол № 8
«Літаратуразнаўчы аналіз мастацкага тэксту»	кафедра беларускай і зарубежнай літаратуры	Уключыць у змест праграмы назвы мастацкіх твораў, якія будуць аналізавацца на практычных занятках.	25.03.2024 г. пратакол № 8
«Вусная народная творчасць»	кафедра беларускай і зарубежнай літаратуры	Пры вывучэнні тэмы «Беларуская літаратура ў яе рэгіянальнай спецыфіцы» карыстацца жанравай тэрміналогія фальклору.	25.03.2024 г. пратакол № 8
Дысцыпліны модулей «Гісторыя беларускай літаратуры »	кафедра беларускай і зарубежнай літаратуры	Прапаноў няма	25.03.2024 г. пратакол № 8